

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

УТВЪРЖДАВАМ:

/Теодора Гочева/

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В 69 СУ „ДИМИТЪР МАРИНОВ“

I. Дефиниция

Тормозът /bullying/ е форма на насилие, която се определя като *сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*. Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

1. **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
2. **Вербален тормоз** - словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
3. **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

4. **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
5. **Сексуален тормоз** – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по екстремни форми на нападение и насилие.

Тормозът може да бъде реален или **виртуален**. Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;
- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др

II. Задължение на всеки учител

Да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

III. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците

1. На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуличностна толерантност.
2. Запознаване на учители, родители и ученици настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в 69.СУ „Димитър Маринов“, чрез сайта на училището.
3. Провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от класните ръководители „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаваме” .
  - сред родители на родителски срещи и в приемното време на класния ръководител.
  - сред ученици в час на класа и в приемното време на класния ръководител.
4. Извършване оценка на тормоза в началото и в края на учебната година. Анкетата се провежда от педагогическият съветник до 15 октомври 2023 и до 10 юли 2024 г. Резултатите се обработват от Координационен съвет и се обсъждат на Педагогически съвет.

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

5. Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с училищния тормоз.

IV. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците

1. Дейности на ниво класна стая/паралелка:

Съгласно План за час на класа.

Целта е да се създаде пространство, в което да се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважения към различията, решаване на конфликти и др.

Всеки клас разработва етични правила на поведение и общуване, както и механизми за поощрения на най-етичните ученици.

2. Дейности на ниво училище:

Съгласно Годишен план на 69 СУ ”Димитър Маринов”.

Договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие.

Подобряване на системата от дежурства.

Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.

3. Дейности с родителско участие:

Участие в училищни инициативи и мероприятия. Участие на родителите в празници, дарителски акции и беседи на родителските срещи по актуални въпроси, свързани с причините за проявите на агресия и насилие.

Тематични родителски срещи „Семейна среда – агресивно поведение в училище“, „Мирно разрешаване на конфликти“

V. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушаване на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	Учител, дежурен учител, класен ръководител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите	Класен ръководител

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз – среща с родителите – възстановяване на щетата – включване на учениците в допълнителни програми	Координационен съвет
--	--	----------------------

VI. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците.

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. **За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.** По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз:

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство;
- Честа спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Защото липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класният ръководител;

- Той се прилага от класния ръководител или училищен психолог, педагогически съветник. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците;
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици;
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

Четвърта стъпка: Реакции, спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- Убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

VII. Училищна система за насочване към други служби

Регистриране на ситуации на тормоз

1. Създава се регистър на училището за регистриране на случаи на тормоз между учениците.
2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „участници“, „клас“, „предприети мерки“, „подпис“.
3. Този регистър се съхранява на достъпно място в учителската стая.
4. Класните ръководители следят за вписаните в регистъра случаи и предприемат ответни мерки като взаимодействат с родителите на ученика, с учители и училищен психолог/педагогически съветник.
5. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие Координационният съвет предлага на Директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“, по местоживеене и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Включване на родителите

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;
2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;

69. Средно училище „Димитър Маринов“

гр. София, ж.к. Дружба 1, ул. “Чудомир Топлодолски” №2, ПК 1592
email: info-2207069@edu.mon.bg, тел.: 02/ 979 09 07

3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни уговорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

Настоящият училищен механизъм за противодействие на училищния тормоз е актуализиран и приет на заседание на Педагогическия съвет, Протокол №15 /14.09.2023 г.